

Miljöterapi – terapeutiska samhällen – vid drogberoende

Effekterna av miljöterapi i form av terapeutiska samhällen för behandling av drogberoende har undersökts i en systematisk översikt från Cochrane Collaboration. De insatser som undersökts har drag av den hierarkiska modellen av miljöterapi som utvecklades under 1950- och 1960-talen i USA, och som är mindre vanligt förekommande i Sverige (se Metodguidens beskrivning av Miljöterapi).

Författarna till översikten sammanfattar resultaten med att det inte finns mycket stöd för att miljöterapi i form av terapeutiska samhällen är bättre än annan institutionsbehandling, eller för att en sorts terapeutiskt samhälle är bättre än någon annan. Terapeutiska samhällen i fängelse kan vara bättre än enbart fängelse, men mer forskning behövs innan man kan dra säkra slutsatser.

Källa

Smith LA, Gates S & Foxcroft D. Therapeutic communities for substance related disorder. Cochrane Database of Systematic Reviews, 2006.

Rapporten bygger på sju randomiserade studier som är gjorda 1995–2004. Sammanlagt deltar ungefär 5 000 deltagare med narkotikamissbruk. Eftersom studierna är väldigt olika, väger författarna av översikten inte samman resultaten i en s.k. metaanalys, utan rapporterar dem var för sig.

Resultat

- En studie har jämfört ett terapeutiskt samhälle enligt den hierarkiska modellen med ett lågtröskelboende där återfall accepterades. Deltagarna var hemlösa drogberoende män som även hade annan psykiatrisk problematik. Båda insatserna var planerade att pågå i 18 månader och hade anpassats till deltagarnas dubbla problematik. Miljöterapien bedrevs enbart inom institutionen medan deltagarna i lågtröskelboendet deltog i dagliga aktiviteter utanför boendet. Resultaten visade på signifikant lägre andel positiva urinprov hos deltagarna i miljöterapi (den här analysen omfattade dock endast 27 procent av deltagarna, vilket minskar resultatets tillförlitlighet). Man såg inga skillnader mellan grupperna vad gäller avbrott i behandlingen.

- I en annan studie randomiserades (lottades) deltagarna till 6–12 månaders miljöterapi eller till en 28-dagars tolvstegsbehandling. Tjugosex dagar in i behandlingen var det signifikant större andel i miljöterapigruppen som hade avbrutit insatsen.
- Två studier har undersökt effekter av miljöterapi i fängelse för in-terner med drogberoende och psykiatrisk problematik. I den ena jämförde man miljö-terapi, som hade kognitiva och beteendeterapeutiska (KBT) inslag, med en psykiatrisk behandling där bland annat individualterapi ingick. Insatserna på-gick 4–5 timmar per dag, fem dagar per vecka under 12 månader. Resultaten visade att signifikant färre i miljöterapigruppen hade återfallit i brott 12 må-nader efter utskrivning. Författarna till översikten påpekar att forskarna inte tog hänsyn till bortfallet och att det fanns skillnader mellan grupperna från början, vilket minskar resultatets tillförlitlighet. I den andra studien i fängel-semiljö jämfördes miljöterapi med en obehandlad kontrollgrupp på väntelista. Interner som deltog i miljö-terapin i fängelset kunde även fortsätta i ett miljö-terapeutiskt bo-ende upp till 12 månader efter sin frigivning. Registeruppfölj-ning vi-sade att signifikant färre i miljöterapigruppen än i kontrollgruppen hade återfallit i brott, ett år efter frigivning.
- En studie jämförde effekterna av miljöterapi som gavs i slutenvård (på in-stitution) med samma insats när den gavs som intensiv öppenvårdsbehand-ling. Insatsen följde en hierarkisk miljöterapeutisk modell (Walden House) och pågick 7–13 månader. Vid sexmånadersuppföljningen var fler i institut-iongruppen än i öppenvårds-gruppen drogfria, men vid senare uppföljningar var skillnaderna inte längre statistiskt signifikanta. Man såg inga skillnader mellan grupperna vad gäller behandlingsavbrott eller problemtyngd inom andra livsområden.
- I en annan studie jämförde man två miljöterapeutiska insatser som totalt hade samma längd, men som bestod av olika delar institutions- och öppenvård. Man fann att bland de deltagare som fått tio månaders institutionsvård var signifikant fler i arbete än bland dem som endast fått sex månaders institut-ionsvård. Inga andra resultatskillnader (behandlingsavbrott, droger i urinprov, kriminalitet) sågs mellan grupperna.
- Ytterligare en studie jämförde olika behandlingstider med varandra (3 mot 6 månader respektive 6 mot 12 månader) och visade inte på några entydiga re-sultat vad gällde andelen klienter som fullföljde behandlingen. Resultaten va-rierade också när det gällde problemtyngd inom områdena droger, alkohol, arbete och legala problem.
- Författarna till översikten sammanfattar resultaten med att det inte finns mycket stöd för att miljöterapi i form av terapeutiska samhällen är bättre än annan institutionsbehandling, eller för att en sorts terapeutiskt samhälle är bättre än någon annan. Terapeutiska samhällen i fängelse kan vara bättre än

enbart fängelse, men mer forskning behövs innan man kan dra säkra slutsatser.

Hur säkra är resultaten?

Författarna framhåller att de ingående studierna har allvarliga metodologiska brister, och att det behövs fler och bättre studier för att kunna bedöma effekterna av terapeutiska samhällen för behandling av drogberoende.

Är resultaten relevanta för svenska förhållanden?

Samtliga studier i översikten är gjorda i USA där den hierarkiska modellen av miljöterapi är vanligare än i Europa och Sverige. Detta, plus det faktum att insatsernas innehåll varierar både i de ingående studierna och i svenska miljöterapeutiska verksamheter, gör det svårt att säga hur relevanta resultaten är för svenska förhållanden.

En systematisk översikt innefattar forskning på ett visst område fram till den tidpunkt som den genomförs. Studier som skulle kunna påverka slutsatserna kan ha publicerats sedan den här översikten gjordes.